

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ КРИЗЬ ПРИЗМУ ПРОТИПРАВНИХ ДІЙ РФ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Щербань Каріна Сергіївна

студентка групи ПМПФ-20-1

Науковий керівник: Анісімова Марина Федорівна

кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного права

Навчально-наукового інституту економічної безпеки

та митної справи

Державного податкового університету

м. Ірпінь, Україна

Наразі на території України діє правовий режим воєнного стану. Це пов'язано з тим, що Україна з 2014 року змушена відчувати на собі наслідки воєнних злочинів, які вчинені РФ. У 2022 році такі негативні наслідки посилися, адже РФ здійснила повномасштабне вторгнення на територію України. Досить важливим для врегулювання військових дій є інститут відповідальності в міжнародному праві. Актуальність даної теми важко перебільшити, адже за таких обставин порушуються норми міжнародного права. Україна вимушена відчувати на власному досвіді порушення принципів суверенної рівності, забезпечення миру та безпеки зі сторони РФ, що є неприпустимим у сучасному міжнародному демократичному просторі.

Відповідальність в міжнародному праві є важливим механізмом забезпечення дотримання миру та безпеки в світі. Даний інститут має також попереджувальну функцію, адже заснована на відповідальності за свої дії.

У науці міжнародного права під міжнародно-правовою відповідальністю розуміються конкретні негативні юридичні наслідки, що настають для суб'єкта міжнародного права в результаті порушення ним міжнародно-правового зобов'язання¹.

Принцип суверенної рівності дає змогу виділяти держави в основну групу суб'єктів міжнародного права, а отже, і міжнародної відповідальності. Держава, яка порушила норми міжнародного права може відповідати як перед державою, якій було завдано негативних наслідків, так і перед світовою спільнотою¹.

Зміст міжнародно-правової відповідальності складають ті негативні наслідки, які настають для держави в результаті порушення

¹ Коверзнев М.С., Коверзнева Г.П. (2016). Відповідальність держав у міжнародному праві. Одеса: Альманах міжнародного права., С. 49-56.

нею міжнародного права. Вказані правовідносини можуть бути як двосторонніми, так і багатосторонніми (у разі збільшення суб'єктного складу за рахунок участі в них інших суб'єктів, окрім потерпілої держави)².

Досить важливим аспектом є те, що держава повинна відповідати за протиправні дії лише органів державної влади та посадових осіб такої держави. Це обумовлюється тим, щоб зберегти справедливість при застосуванні відповідальності у міжнародному праві¹.

На думку Пронюка Н.В. основною метою міжнародної відповідальності є боротьба проти міжнародних правопорушень, насамперед проти міжнародної агресії. Також метою є збереження миру та міжнародної безпеки народів³.

Хоча й механізм дії інституту міжнародної відповідальності запроваджено давно, однак наразі Україна стикнулася з нагальною проблемою недостатньої ефективності даного механізму.

Основний недолік полягає у тому, що державу агресора – РФ, не завжди можна притягнути до міжнародної відповідальності. Це обумовлено недоліками в механізмі притягнення до такої відповідальності. Так, рішення про притягнення до міжнародної відповідальності, як один з пунктів, має прийматися Радою Безпеки ООН. Замкнутим колом є те, що до Ради Безпеки ООН входять 5 постійних членів, серед яких є і Росія і думка якої для прийняття рішення обов'язкова. Згідно з п. п. 2–3 ст. 27 Статуту ООН, рішення Ради Безпеки ООН з непроцедурних питань уважаються прийнятими, коли за них подані голоси дев'яти членів Ради з п'ятнадцяти, включаючи голоси всіх постійних членів Ради, що збігаються⁴.

Тобто країна-агресор, яка з 2014 року порушує норми міжнародного зобов'язання щодо України, наразі входить в досить вагомий орган Організації Об'єднаних Націй, діяльність якої направлена на підтримання світової безпеки та миру. Така ситуація є суперечливою за своєю суттю.

Звісно, за таких обставин, питання відповідальності у міжнародному праві не можуть бути належним чином застосовані. Науковець Морозюк Р. зазначає, що право «вето» п'ятірки Ради Безпеки ООН перешкоджає важливим механізмам підтримання миру та безпеки в світі⁵.

² Буроменський М.В. (Ред.) (2005). Міжнародне право. Київ: Юрінком Інтер. С. 336.

³ Пронюк Н.М. (2010). Сучасне міжнародне право. Київ: КНТ. С. 344.

⁴ Статут Організації Об'єднаних Націй (1945 р, 26. липня). Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_010.

⁵ Морозюк Р. (2017). Відповідальність держав у міжнародному праві. Київ: Підприємництво, господарство і право. С. 249-251.

Таким чином, Україна знаходиться у досить програшному становищі, адже повноцінне втілення механізму міжнародної відповідальності РФ за свої дії на території нашої держави наразі не можливе. Для покращення механізму застосування відповідальності РФ за свої дії за нормами міжнародного права, на нашу думку, необхідно позбавити її можливості накладати вето. Однак, механізм позбавлення країн-членів вето не передбачено статутom ООН. Відповідно, таку ситуацію не можна залишати поза увагою світової спільноти. Україна досі страждає від військових дій РФ і, відповідно, має наставати відповідальність за неправомірні дії країни-агресора. Так, можливий ще шлях реформування інституту відповідальності шляхом обмеження росії у прийнятті участі у рішеннях Ради Безпеки ООН, які стосуються України. Аргументами можуть виступати перш за все те, що росія розпочала військові дії з 2014 р на території України та може бути неправомірно зацікавленою стороною у прийнятті будь-яких рішень щодо нашої держави.

Таким чином, інститут відповідальності у міжнародному праві передбачає собою досить розвинену структуру. Даний механізм діяв належним чином до того моменту, поки РФ не почала порушувати свої міжнародні зобов'язання та зневажати правила миру та безпеки. Наразі міжнародна відповідальність та її механізми впливу мають бути суттєво покращені задля відновлення в світі миру та безпеки.